

monia S. Scriptura: Deum scilicet voluisse talesem exemptionem statuit per Principes. Licit enim jus divinum naturale (multo minus positivum), non officiat eam exemptiōnem: tamen dictat eam a Principibus esse concedendam, et a Pontifice fieri posse.

1. Ob dignitatem status, per quem ecclesiastici peculiariter sunt Deo mancipati. 2. Quia ecclesiastici sunt Pastores et Patres secularium, et judices eorumdem loci Dei, in causis summis salutem aeternam concerentibus. 3. Quia licet principes, clericos ab injurya defendant, et tranquillitatem temporalem procurent: tamen vicissim clerici magis et longe divinus beneficium principibus conferunt, nempe sacramenta, doctrinam salutis, remissionem peccatorum etc. Itaque lege religionis, observantia, et gratitudinis, obligantur principes, clericos eximere. Et hę sensu videntur accipendi canones, cum dicunt: « Clericos et eorum res non solum jure humano, sed etiam divino esse exemptos ». cap. « Non minus », de Censibus in 6. c. « Si imperator » dist. 96. concil. Trident. sess. 25. de Reform. cap.

20 ubi ait: Personarum Ecclesiasticarum immunitatem Dei ordinatione et canonici sanctionibus constitutam esse. Et hoc tantum petunt firmamenta a Bellarm. adducta ex Genes. xlvi. vers. 22. ubi Joseph patriarcha exemit Sacerdotes Israeliticos. I Esdra vii. vers. 24. ubi Deus Levitas sibi delegit, et soli Pontifici subjectos esse volunt. Num. iii. vers. 42. 41. 43. Levitas suos esse aliquos Deus repetit. Matth. xvii. vers. 25. Filii regum cum familiis eorum eximuntur a tributis. Clerici autem proprie pertinent ad familiam Christi etc. Amesius non habeat nisi calumnias et cavillos, quos omnibus opponat. E. G. cum th. 33. sit: « Canones conciliorum Later., Coloniens., Trident., etc. non esse sacros sed sacrilegos. » Argumenta Medina et Covarruvie, que Amesius et Gerhardus pro tollenda exemptione clericorum urgunt, nihil faciunt contra sententiam, ut a Bellarmino temperata est; sed tantum contra oppositam Canonistarum, que evincere vult, exemptionem clericorum esse ex stricto iure divino.

VINDICÆ

PRO LIBRO SECUNDO

DE MONACHIS

Ad CAPUT II.

Monachatus seu religiosa vita hoc loco a Bellarmino definitur, quod sit: Status hominum ad perfectionem Christianam per paupertatem, castitatem et obedientiam vota tendentium. Ut porro tum haec definitio declaratur, tum cavilli quos passim Amesius ogget, evanescent, notandum est: Instrumenta utilissima ad perfectionem acquirendam esse tres illas virtutes, paupertatem, castitatem, et obedientiam. Nam ut quis perfecte Deum diligit, debet et se totum Deo tradere, et omnia impedimenta removere; quod utrumque sit dictis virtutibus. Tradidimus enim nos Deo totos, cum animam, corpus, et res externas damus: quid enim aliud restat? Animam autem damus per obedientiam, corpus per continentiam, externa per paupertatem. Per easdem quoque virtutes removetur omnia impedimenta divini amoris: Radix enim omnium malorum est cupiditas, I Timoth. vi. v. 10. sicut radix omnium bonorum est charitas, ut addit. S. Aug. serm. 12. de verb. Dom. Omnis autem mala cupiditas revocatur ad haec tria capita: ad luxuriam, avaritiam, superbiam, ex I Joan. ii. vers. 16. Ratio est, quia in homine duplex est appetitus, concupiscentia et irascibilis; ille appetitus bonum absolute; iste bonum arduum. Rursus ille prior duplex est: Naturalis, et animalis. Naturalis appetitus ea bona que necessaria sunt ad nature conservationem, tam in individuo, ut cibum et potum, quam in specie, ut actum generationis: qui appetitus dum est inordinatus, dicitur incontinentia, et a S. Joanne concupiscentia carnis. Animalis dicitur ille, quo appetitus ea, que sunt bona secundum existimationem, ut pecunias, et cetera externa, que non appetuntur a bestiis, et hic appeti-

tus cum est inordinatus, dicitur avaritia, vel curiositas, et a S. Joanne: Concupiscentia oculorum. Appetitus irascibilis appetit excellentiam, quae apprehenditur ut res maxime ardua; et cum est inordinatus, dicitur Superbia vita. Hos autem tres fontes impedientorum obstruunt illæ tres virtutes: que tamen non sufficient ad rationem status Religiosi, nisi accedat votum, quo quis promittat Deo, se perpetuo ita victurum. Status enim significat rem immobilem, ut episcopalis, conjugalis etc. Unde fit, ut subinde quis sit perfectus, qui tamen non sit in statu perfectionis, ut conjugati sancte et perfecte viventes; ut eti et contra sepe fit, ut episcopi et religiosi valde imperfecti sint in statu perfectionis. Neque ideo status illę perfectionis dicendum est fictitius et ridiculus, et si aliqui juxta illum non vivant; sicut status conjugatorum non ideo fictitius aut contemnedus est, quia plurimæ sunt adulteria, et rariores qui per omnia sancte illum custodiunt. Sed

Objicit Amesius 1. « Religio in Scriptura nusquam denotat statum ». Sit ita. Quid hinc contra nos? Res ipsa continetur in Scriptura, quidquid sit de voce. 2. Ait: « Nullus potest esse status Religionis alias a statu gratiae, qui convenit omnibus fidelibus ». Respondeo: Hoc est petere principium. Ludit autem inepte in nomine « statu ». Longe enim aliter status accipitur, cum denotat stabilitatem in aliquo vita generi, quam cum Doctores varios status seu conditiones naturæ humanae respectu finis supernaturales assignant, e. g., naturæ pure, integræ, lapse etc. Non enim indicare volunt, ad talis status ratione exigi aliquam firmitatem. 3. Ait Amesius: « Monarchs in ipso ingressu professionali flagi perfectos »: quod commentum affingit Alensi aliisque

Scholasticis, qui docent, quod religionem professus non secus ac recens baptizatus liberetur ab omni reatu culpi et poena, adeoque non indigeat alia indulgentia, ut quam primum in colum evoleat. Resp. : insulsum est Amesii commentum, haud secus, ac si quis ex eo, quod Iudeus vel Gentilis, cum dispositione requisita baptizatus adeoque justificatus sit, hinc vellet inferre : Talem recens baptizatum jam esse perfectum, nec ultra posse tendere ad perfectionem; nuge 1. 4. Æque inepit Amesius cavillatur, dum ita arguit: « Monachi occupantur in operibus supererogationis, ac proinde sunt plusquam perfecti »: Ergo illorum status non tendit ad perfectionem. Pro his similibusque cavillis profligandis, nota doctrinam Bellarmini de gradibus perfectionis et charitatis, quam Amesius fallendi causa studiose videtur dissimulasse. Primus igitur gradus charitatis est, diligere Deum, quantum est diligibilis, hoc est, amore infinito: et sic solus Deus perfectus est, Angeli et Sancti omnes imperfecti, non privative sed negative. Secundus est, diligere Deum, quantum potest eum creatura diligere, ita ut semper actu per intellectum et affectum feratur in Deum. In hoc gradu sunt soli Beati. Unde etsi Apostolus Phil. III. vers. 15, dixerit: *Quicumque perfecti sumus, ita sentimus etc.*, idem tamen de se pronuntiat vers. 12. *Non quod jam perfectus sim etc.* Tertius gradus est, diligere Deum, quantum potest creatura mortalis, qua a se removit omnia divini amoris impedimenta, et totam se leui obsequio mancipavit. Et hi sunt imperfecti respectu beatorum, sed perfecti respectu aliorum, etiam justorum. Atque de hoc gradu loquuntur Theologi, cum dicunt, statum Episcoporum esse perfectionis acquisitum, Religiosorum vero esse perfectionis acquirendæ: hi enim vi sibi status et professionis tenentur aspirare ad perfectionem, quod fit, impedimentorum remotione, et virtutum exercitatione. Illi vero deberent ad eum gradum perfectionis jam pervenire, ad quem Religiosi contendunt, ut innuit in definitione status Religiosi. Quartus denique et infimus gradus est diligere Deum ita, ut nihil queque, aut magis quam Deum diligamus (saltem ex iis que sunt divino amori contraria); et hic est praeceptus omnibus, habetque aliquam perfectionem: licet respectu priorum sit valde imperfectus. Et de hoc dicitur I Joan. II. vers. 3. *Qui servat Verbum ejus, vere in hoc*

charitas Dei perfecta est. Et tamen ei, qui Matth. XIX. v. 21, dicebat: Se omnia mandata servasse, Christus respondit: *Si vis perfectus esse, vade, vende etc.*

Hactenus vero dicta ad perfectionis statum haud sufficiere, recte ex communi Theologorum sensu pronuntiavit Bellarminus, nisi firmarentur vota. At objicit Amesius « Henricum », quem ait id « negare et refutare apud Azorium 1. part. lib. II. cap. XXIII. et hunc non esse dissentientem ». Sed vel faliit, vel non intelligit latinum Amesius. Verba Azorii haec sunt: « Henricus censem, statum Religiosorum, non per se, sed jure scripto, trium votorum obligationem requirere. Attamen certa mibi, et indubitate videtur S. Thomæ sententia, scilicet, etiam per se in trium votorum obligatione consistere. » Illustrum Pseudologiam Amesius mox cumulat non obscuriori calumpnia, dum ait: « Ridiculum esse perfectionis statum, qui a perfectione », (in Religioso acquirenda, in Episcopali acquisita), « separatur; præsternit si adjicatur placitum illud Pontificiorum: Monachum non peccare, si in vita perfectione minime procedat, quia scilicet non tenetur ex voto studere perfectionem, sed tantum in statu perfectionis manere. Azor. lib. II. cap. ultim. quest. 11 ». Sed legatur Azorius ea quest. et patebit crimen falsi; nam directe contrarium docet. Assertum ipsum Amesii absurdum esse patet, si ad conjugium applicetur, et dicatur: « Ridiculus et fictitious est conjugii status, qui a fide conjugalii separatur ».

Ad CAPUT III.

Tria genera religionum dari Bellarminus inde deducit, quia sicut Deum diligere possumus, eique servire. 1. Per contemplationem. 2. Per actionem. 3. Per utramque simul: ita sunt tria genera religionum. 1. Eorum, qui profutent contemplativam tantum; qui rursus vari sunt: ali enim sequuntur institutum S. Basilii, ali Brunois etc. Alii activam, que in tot formas dividitur, quot sunt opera misericordia corporalis: quidam militando, ut equites S. Joannis, Teutonici, etc. Quidam negotiis serviendo; ali captivos redimendo etc., quidam vitam mixtam profundent; ut qui regulam S. Francisci, Dominicci, etc. amplexi sunt. Porro insulso cavillatur Amesius 4, cum ait: « Neminem posse servire Deo

sola contemplatione ». Quasi vero includeremus solas actions intellectuales, exclusa operationes voluntatis, quæ vel maxime viget in contemplativis, qui actus internos voluntatis adeo excellentissimos exercere solent, ut multi eorum (licet, ut reor, falso persuasi), putent, se opera voluntatis sine actione intellectus concomitante agitare.

Porro haec varietas institutorum religiosorum in eadem fidei consensione nihil obstat Christianae religioni, sed potius valde prodet. 1. Quia sic provisum est omni hominum generi. 2. Quia cum omnis ordo initio ferveat, ac paulatim eum fervorem minuat, is varietate ista in Ecclesia semper conservatur. Cavilli, et calumniae Amesii responsione non merentur. *Quod vero ex Melchiorre Cano adferit de « multitudine nimia Religionum Ecclesiasticarum incommodante », nihil ad rem facit; ut constabit ex infra dicendis.*

Ad CAPUT IV.

Quantum ad approbationem Religiosorum ordinum: certum est, inquit Bellarn. hoc cap. SS. Antonium, Basilium, Augustinum, Benedictum, Ordines instituente, sine prævia approbatione Rom. Pontificis. Postea vero occasione Waldensium (qui circa A. C. 1170. Ordinem Religiosum, sed multis admixtis hereticibus moltebantur, ideoque ab Alexander III. damnati sunt), jure positivo in magno Concilio Lateranensi sub Innocent. III. vetum est, ne novæ Religiones instituantur sine approbatione Sedis Apostolicae; cap. fin. de relig. dom. Et ex Conc. Lugdun. sub Greg. X. cap. un. eod. tit. in VI. Mira est Amesii perversitas et libido carpendi nostra, dum Waldenses defendit, atque « constare, eos solam vera Religionis restitucionem quæsivisse »; quod ante eum, cum ingenti illum hæreticorum præconio fecerat Th. Beza, Quam vero id absurdum sit, vel inde patet, quod Waldenses religiosum Ordinem haud cæteris quoad substantialia absimilem professi sint; cum tamen Lutherani, et Calvinisti, omnes penitus Ordines execrarentur: item, quod multos fedos errores contra fidem etiam Calvinistis aduersos commenti sint; ut videre est apud Reinerum, et ex eo apud P. Gualt. in seculo XIII.

Post hæc questionem movet Amesius: « An Papa non possit errare in ordinis hujus, vel illius approbatione »? Errare posse affir-

mat Amesius verbi Melch. Cani. Sed resp.: Non potest errare judicio speculativo, quo sciit, decernit, hanc, vel illam religionem quoad leges proprias esse sanctam, et ad perfectionem conducere, ut Doctores communiter sentiunt contra Canum, cuius etiam sententiam, ut temerariam rejiciunt; quia alias Ecclesia posset in iis, quæ ad salutem pertinent, graviter errare. Hoc ipso enim, quod Religio approbatur, proponitur toti Ecclesie ut medium ad salutem opportunitum. Secus est de judicio practico, quo decernit, Religionem hic et nunc in Ecclesia esse admittendam. In hoc enim Pontifex errare potest, vel incommmodo tempore, vel nimis multis admittendo. Quia in re evenire Religionibus potest quod legibus, quæ sicut mutatis circumstantiis fiunt subinde inutiles, et abrogande sunt; ita religiones ex se, et tempore approbationis utiles, successu temporis, propter dissolutionem Fratrum (uti contigit Ordini Humiliatorum per Pium V. extincto), alias causas, inutiles reddi possunt, et abrogari. Nec plus urgent argumenta Cani, qui (cum aliqui sit Theologus gravis, et ejusdem loci theologici merito « Opus aureum » a Card. Pallavicino plus una vice in historice cone. Tridentini appellentur), hic aliquid humani passus est, nec leviter impedit, dum Summos Pontifices, ipsumque adeo concilium Tridentinum societatem Jesu approbantes, et laudantes audire recusarunt; praefacie in hoc persistens: Jesuitas esse ut prodromos Antichristi arcendos. Quem per vicacem errorem ex eodem S. Dominici ordine refutarunt, et Societatem nostram insigniter propugnarunt Joannes Penna Theologus, et Franciscus Romæus ejusdem Ordinis Generalis. Vide Orlandin. lib. I. num. 46. hist. Societ.

Ad CAPUT V.

Hæretici suis mendaciter persuadent, Monachatum et vitam Religiosam incepisse seculo IV. hoc est, post an. Christi 300. ab Antonio, Macharie etc., uti sepe repetunt Centur. Magdeb. idque factum aiunt partim easu, ut scilicet fugerent persecutionem: partim errore: partim prava intentione. Item, nostros qui nunc sunt Monachi, plurimum differre a Monachis IV et V. saeculi; ideoque dici posse, monachatum, ut nunc se habet, rem esse novam. Sed hæc omnia plane falsa sunt. Nam ut de Nazareorum

votis n. 6. v. 2. et seq. de Elia, Eliseo, Rechabitis, Isa. xxxv. v. 18. nihil dicamus, (qui quasi figuram nostrorum Monachorum gerebant), ipsum S. Joannem Bapt. plerique SS. Patres autem fuisse monachorum et eremitarum principem. Nec habuit hic Amesius, quo evaderet, nisi frigidum illud suum et solemne repetendo : (Nihil inventri in Scripturis, quod regulam suis Discipulis trahideret peculiarem. Item, nihil cultus aut perfectionis in ea vita colloccasse); quod sine dubio temere divinat, ut constat ex dicens.

Gerhardus disp. 15. thes. 3. adhuc insulsi negat commune SS. Patrum effatum, hoc unice praetendens : « quod inter varios Religiosorum ordinis nullus detur, cui cibus nullus præter locustas et mel sylvestre, vestitus nullus nisi de pilla camelorum ».

Similiter Apostolos fuisse primos Nov. Test. Religiosos, vitam cononificam instituentes, patet ex Actis Apost. IV. vers. 32. Quod autem ea ratio vivendi, eorum tantum fuerit, qui volebant perfectius vivere, liquet ex v. Act. vers. 14. ut et quod voto se ad eam vitam obligarint, ex Augustino. Nec obstat, ut arbitrari Amesius, quod Bellarminus supra dixerit : Monachatum esse ad perfectionem tendentium, Episcopatum vero perfectionis acquisitione. Solum enim hinc infertur, cum qui statum religionis aggreditur, vi hujus propositi et possessionis non obligari ad habendum mox perfectionem, sed tantum ad acquirendam : cum quo optime stat, posse et solere in ordinibus religiosis complices esse perfectos. Unde Suarez, l. 4. de Relig. acturus de adestato fine societatis nostræ, qui est : propriam et proximum salutem et perfectionem procurare, etc. ait : « Quoad proximos quidem, et si Religio sit via tendendi ad propriam perfectionem : non tamen repugnat, ut simul sit status communicandi perfectionis. Cum enim in religione possint esse viri, qui absolute pro hac vita dicantur perfecti; ergo principaliter possunt in religione talia opera perfectionis intendi, qua simul ipsum perfectorem perficiunt. Interim multiplex est differencia inter Episcoporum, et talem Religiosorum statum. Illis enim convenit hoc munus per se, et ex officio quasi principaliter, his quasi ministerialiter et in subsidium participative etc. » Itaque nulla est repugnancia, quod quis simul teneat essentialiam religiosi, Episcopalis, imo et Apostolicæ status. Et sic evanescunt

antilogiae prætensiæ ab Amesio et Gerardo. Reliqua testimonia SS. Athanasii, Cypriani, Tertull., Dionys., Areop., Philonis etc., de antiquitate status Religiosi, nec attigit Amesius : Tantummodo ad illa tria, quæ ostendenda Bellarminus proposerat, nempe I. Religiosam vitam diu ante 4. sæculum incepisse. 2. Originem ejus non fuisse casum, vel errorem, aut pravam imitationem, sed perfectionis desiderium. 3. Religiones, que nunc sunt, easdem esse quoad essentiam cum iis, que erant temporibus antiquissimis : adhac, inquam, Amesius insignem suam crisin reponit, nempe : « Iste in omnibus concessis, Monachatus tamen potest esse planta quam non plantavit Pater ille coelestis, atque eradicanda, Matth. xv. vers. 13 ». Que ad columnas seq. cap. discutendas spectant. Quid insuper opponit : « Primum illorum non posse probari de Ordine aliquo Monasticæ viventium, secundum certam regulam ab homine excoxitam etc. », futile est, et nihil ad rem facit. Nam questio nostra unice procedit de essentia status Religiosi, que in tribus votis paupertatis, castitatis et obedientie consistit, in qua omnium saeculorum Religiosos conveniente evidenter patet ex S. August. lib. de moribus Eccles. cap. 31. Cui cum nihil haberet quod Amesius opposeret, ait « id esse manifeste falsum ». At impudens mendacium refellit præter alios e Sacramentariis Rudolphus Hesopianus lib. II. de Orig. Monach. cap. 3. ubi fatetur : « Sanctos Patres Hieronymo antiquiores Monachatus admiratores insignes fuisse, eiusque originem ad Joannem B. retulisse. Illorum proinde, censem, non postremos superstitionum errores fuisse, quod ea se vita gratiam et favorem apud Deum promereri putarunt, et prodigiis jejuniis suorum corporum homicide fuerint. » Sed hoc postremum est nimis imperite et falso dictum, cum rigidissimi illi Anachoretae plerique fuerint admodum longævi. S. Paulus primus Eremita IIII in solitudine et summa egestate traduxit.

Gerhardus disp. 15. th. 5. conatur ostendere, male Bellarminus ex Actor. IV et v probare vota Religiosorum, afferisque quinque disparates. Sed vel false sunt, vel nihil ad rem faciunt. Nec minus insulsunt, quæ habet illa. 6 et seq.

Ad CAPUT VI.

Lutheri, Melanchthonis, et Calvini, plurima adversus statum religiosum mendacia Bellarminus hic refert. E quibus pauca breviter : Lutherus pronuntiat. « I. Mulieres non nisi ad matrimonium creatas. II. Idem esse deliberare, sitne ducenta uxor, et sitne comedendum et bibendum. III. Moyses præcepisse omnibus Judæis matrimonium. IV. Virginitatem quidem præstare coniugio : tamen mulierem conjugatam meliore esse coram Deo, quam sit virgo. V. Primitivum Ecclesiam et Novum Test. in totum ignorasse vovendæ cujusque rei usum. VI. Formam pie vovendi hanc esse debere : Vove paupertatis, cast. et obed. usque ad mortem libere, id est, ut mutare possim quando volo. VII. Christum non consulisse virginitatem, sed ab ea potius deteruisse. VIII. Unam vitam non esse meliore alia coram Deo, sed omnia paria, cum Joviniano : Hieronymum, qui istum haeresiarcham refutavit, Scriptura loca inconsiderate ad suum proutem corrasisse, et detorsisse. IX. Optimam formam religionum futuram, si ad possessionem nemo admittatur ante annum LXX. vel LXXX ».

Melanchthon in Confess. August. ait. « I. Tempore S. Augustini monasteria fuisse libera collegia, non adstricta ullis votis ». Quod aperte mendaci arguitur ab ipso S. August. in Psalm. LXXV et IC. « II. Monasteria fuisse olim Scholas SS. Literarum. » Quod apertum mendacium esse constat ex Cassiano, SS. Basil., Hieronym., August. « III. SS. Bernardum et Franciscum ob solam corporis utilitatem Religione suscepisse. IV. Monachatum esse nuper inventum. V. Nos (Catholicos), asserere, monachatum mereri remissionem peccatorum et justificationem; et applicatum alias eos salvare, et longe meliore esse ipso Baptismo. »

Calvinus hæc præcipue mentitur. « I. Pastores conjugium a Deo institutum vocare pollutionem. II. Olim piis, qui Monachi fiebant, nihil aliud intendisse, quam ut se monastica disciplina ad Ecclesie gubernationem præpararent. III. Vitam monasticam nusquam vel una syllaba a Domino approbatam. IV. Nulli veterum venisse in mentem, dicere Christum aliquid consuluisse. V. Patres toto pectore abhorruisse ab illa

blasphemia, qua professio monastica secundum baptisma nominatur. VI. Olim nefas fuisse mulieres admittere ad votum contingenientes ante annum sexagesimum. » Amesius et Gerhardus nedum non conati sunt suos Patriarchas ab ista infamia liberare, ut potius nova mendacia et calumnias addiderint. qualia sunt plurima, quæ in Amesio nullam responsionem, sed tantum defestationem merentur, ut : « I. Nomen Monachi solitarii non convenit membro vel Christianæ Ecclesiæ, vel Societatis humanæ, sed potius Nebucadnezari ab hominibus depulso. II. Monachi in ipso ingressu professions sua funguntur perfecti : immo sunt plus quam perfecti. III. Paupertas, continentia, et obediencia nihil Deo tradunt, nisi frustraneum et abominabilem cultum, concupiscentias non removent, sed celant. IV. Per vitæ mixtas monachos Bellarminus intelligit Jesuitas, quorum multi in vita mixta sua, imitantur illos, qui ut refert Sozom. lib. I. cap. 21. in mediis turbis versantes circulatories se nuncupabant, cum viris viri, cum mulieribus mulieres esse volentes. V. Consilium absolute positum in arbitrio hominis, non est voluntas Dei, neque opus bonum. VI. Tria illa præcipua consilia, prout jam a Monachis accusat. « 1. Quod fiant sine verbo (Dei approbante). 2. Quod multa ridicula et Deo indigna sis contineantur. 3. Quod cultus gratia instituantur. » Sed hac retulisse sufficiat, pleraque enim solvit Bellarminus.

Ad CAPUT VII.

Quæstionem, quid sint consilia, et quomodo a præceptis distincta Bellarminus hoc cap. breviter et optimè sic exponit : Consilium perfectionis est opus bonum, a Christo nobis non imperatum sed demonstratum, non mandatum, sed commendatum. Differ autem a præcepto ex parte materiae dupliciter. 1. Quia materia præcepti est facilior, et sumpta ex principiis naturæ, consilii autem difficilior, et superans quodam modo naturam. 2. Quia materia præcepti bona est, sed concilii melior et perfectior, si scilicet circa eamdem materiam versentur. Ex parte subjecti differunt consilia et præcepta, quod præceptum commune sit omnium, consilium non item. Ex parte formæ, quod præceptum sua vi obliget, consilium in arbitrio hominis

positum sit. Ex parte finis, sive effectus, quod consilium, si non obseretur, nullam habeat penam: et si servetur magis habeat præmium. Amesius tantum antitheses, aut certe fundamenta plane stabilia opponit, que proinde responsum peculiare non merentur. Quod vero in fine aut. Alensem secum dicere: « Præmium nullum (nendum magis) illi debet, qui facit, quod non præcipitur, impostura est, ut locum Alensis part. 2. quest. 6. m. 5. art. 2. insipienti patet.

Ad CAPUT VIII.

Bellarminus post recensitas tres haereticorum opiniones circa consilia, quartam sententiam, eamque medium inter dtos extremos errores, scilicet Apostolicorum et Pelagianorum omnibus ad salutem necessariam esse dicentium paupertatem et castitatem; atque Lutherano-Calvinistarum, omnia consilia negantim, affert; et cum communis consensu omnium Catholicorum statuit: Multe esse vere et proprie consilia Evangelica, sed præcipue tria: continentiam, obedientiam et paupertatem. Amesius ne nihil contradicat in re omnibus exploratissima, affert Scotum, Gabreli etc.: « Qui consilium appellent illud quod opponi putant peccato veniali etc. » Sed prorsus nihil ad presentem rem faciunt hoc extravagationes. Insistamus vestigiis Bellarmino.

Ad CAPUT XIII.

Dari consilia a præceptis omnino distincta, Bellarminus quatuor præced. cap. multipliciter, et luculentè probavit.

I. — Ex Matth. xix. vers. 10. Ubi cum Apostoli dixissent: *Non expedit nubere*, Dominus ait vers. 11. *Non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est*. Sunt enim eunuchi etc.; qui potest capere capiat. Manifestum est, hic non præcipi continentiam, nec prohiberi nuptias. Certe de præceptis justitiae non potest dici: Qui potest facere faciat (ut S. August. serm. 6. de temp. nota). Quod autem loc. cit. consilium detur, patet ex eo, quod cum Apostoli dixissent v. 10. *Non expedit nubere*, Christus non ait: Imo vero expedit, aut oportet nubere; sed inquit: *Qui potest capere capiat*. Quod vero hoc consilium servatum pariat præmium in celo, constat ex eo, quod dixit Christus

vers. 42. *Sunt Eunuchi, qui castraverunt se propter regnum celorum*. Et hic locus plane evincit intentum: nec alienus momenti sunt, que opponit Amesius: qui et tacite videtur agnoscere, verba illa: *propter regnum celorum*; a Petro Martyre male exponi: « propter Evangelium expeditius predicandum ». Id enim adversari communis. Patrum interpretationi, utpote qui etiam de feminie sexus Virginibus loquuntur, huius minime convenient prædicare. Similis huic locus est Sap. iii. vers. 13. 14. *Felix sterilis, et incoquintus, et spado, qui non est operatus etc.* Et Isa. lvi. vers. 4. *Non dicat eunuchs: Ego lignum aridum: quia haec dicit Dominus eunuchs, qui custodiunt etc.*

II. — Probatur efficiaciter ex I Corinth. vii. vers. 25. *De Virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do, etc.* vers. 39. 40. *Vidua autem beatior erit, si sic permanenerit secundum consilium meum. Frustra conatur Amesius huic soli nebulas offundere, cum ait 1. « In Graeco non esse consilium, sed sententiam ». Quid vero est nugari, si hoc non est? numquid enim tale sive consilium, sive sententia est ex Spiritu Dei? 2. Ait: « Eam Pauli sententiam neque omnia tempora respicere, sed instantem necessitatem vers. 26. Neque omnes et singulos homines, sed eos, quibus Dominus partitus est domum v. 17. » Resp. ad 1.: Neg. assumptum. Nam (ut præclare nota in eum Apostoli locum Corn. a Lapide) « Instans necessitas », non significat necessitatem prædicandi Evangelii, cum Paulus loquatur Corinthiis, quibus ea non incumbat: neque necessitatem persecutionum, quasi has facilius fugere possint virgines, quam maritatae, ut nonnulli haeretici interpretantur, quos tamen ipsi Calvinus rejicit: sed significat vel 1. presentem urgente necessitatem, seu angustiam, et tribulationem, scilicet uxoris difficultates, ut onera uteri, dolores partus, educationes liberorum, mariti excandescientia, et cetera via: haec enim explicavit v. 28. vocat « tribulationem carnis », quam conjugii voluntati opponit; vel 2. presentis vite angustias, que nobis imminent: quasi dicat, in hac brevi vita necessitas est placendi Deo, et inde parandi necessaria ad beatitudinem in tota eternitate: ergo consulo virginitatem, que sine distractione, uni Deo, et animæ salutis intendere valit, ut ibid. habetur vers. 29. Ad alteram partem evasionis Amesiana quid*

respondendum sit, constat ex supra dictis.

III. — Probatur ex I Corinth. ix. ubi Paulus tota cap. ostendit, se plus fecisse, quam sibi esset præceptum, scilicet, nec *circumduxisse sororem mulierem* (quod alias lieuisse) nec *alimenta* (uti potuisset) a *Corinthiis accipisse* etc. tanquam, ut magis lucrum animalium referret. His plura ex Petro Martyre opponit Amesius, sed illud præcipue quod etiam per se licitum fuerit Paulo eadem potestate ut, qua ceteri Apostoli usi sunt; illuc enim tamen fuisse ratione scandali, quo, si eadem, quæ alii Apostoli admitebant, fecisset apud Corinthios, scandalum his, et impedimentum Evangelio potuisset. Sed resp.: *Falsum est, Apostolam obligatum fuisse ex præcepto vilium scandali ad nihil accipiendo a Corinthiis*. Ad quid enim aliqui tam operose probaret, lieuisse sibi ex populi Corinthiaci sumptibus vivere, tum exemplo aliorum Pastororum, tum exemplis militum, Pastorum, agricolarum; tum ex lege Moysis; tum ex ordinatione Christi, tum ex ipsa rei natura? Ne obstant illa verba Pauli: *Né quod offendiculum ponam*. Id enim non est scandalum, sed interrupcio, aut retardatio: quasi dicat, ne accipiendo sumptus, demus occasionem, qua homines temores obloquuntur, et retardantur in acceptatione Evangelii. Non enim fuisse hic scandalum datum, sed acceptum ab aliis: in Apostolo autem fuisse opus libera superrogationis patet, ex omnibus antecedentibus, ut et ex vers. 15. *Bonum est nihil magis (id est, melius) mori, quam ut gloriam meam (gratis evangelizandi) quis evacuet*. Haec tria argumenta ex SS. Scripturis omnino evincent intentum. Omitto reliqua, utpote nec ad causam necessaria, et calumnias facile obnoxia; quale præcipue est illud Matth. xix. vers. 21. *Si vis perfectus esse, vade, et vende omnia etc.* Equidem non dubito tradiri consilium de paupertate, ut habeat communissimum SS. Patrum et interpretum sensus; attamen « in hoc præcipuum fundamentum consiliorum Evangelicorum Bellarminum querere », falso Gerhardus affirmat th. 16. Nam quod th. seq. subjicit: « Ergo si consilium hoc fuit a Christo huic juveni propositum, non præcessat is consilium perfectionis posthabendo ». Resp.: Iterum falso inferri, quod juvenis illi consilium Christi posthabendo « gravissime peccari »; neque enim ex verbo Christi ad Apostolos (*quam*

difficulter intrabit dives in regnum celorum) ultra gravis culpa elicetur. Sed aliud est, quod videtur gravare ejus juvenis causam; ni mirum, quia falso videtur dixisse, se implevisse præceptum dilectionis proximi. Nam non modo S. Hier. et Ven. Beda (quod Bellarminus utcumque explicat) sed etiam S. August. lib. xiii. Conf. cap. 19. ac præcipue Basilius M. in homili. aduersus divites clarissime pronunciat: « Satis in aperto est, te procul abesse ab eo præcepto, falsoque tibi testimonium dixisse, quod proximum dilexeris sicut te etc. » Deinceps efficiaciter idem evincit Bellarminus exemplis primitiva Ecclesiæ, nempe eorum, qui sub Apostolis initio Ecclesiæ nascentes coperunt *colere continentiam, et vitam communem, rebus omnibus dividentis*; quod sine dubio ex prædicatione Christi, et Apostolorum fecerant. Idem testatur Philo. S. Justinus M. etiam de Gracis, et Barbaris. SS. Patrum testimonia sunt clarissima, neque id omnino diffidetur Amesius, cum ait: « Quia semina quedam ejusmodi errorum in scriptis Patrum reperiantur, negari non potest ». Perquam falsum vera quod subdit: « Sed in iisdem reperiuntur etiam principia vera, quibus isti errores possint refelli ». Sed quenam hanc! Cur illa silentio premitt?

Denique probatur eadem veritas ratione naturali: tam quia præter perfectionem, quae necessaria est ad esse rerum, alia necessaria est ad bene esse: quis enim negat perfectionem substantiale posse esse sine accidentali? Tum quia prudens gubernatio exigit, ut præmia singulare decernantur virtutes heroicæ exercitentibus, præter illa, quae constituntur, leges servantibus. Nimirum vero absurdum est, quod Amesius oggerit, nempe Deum « omnes virtutum omnium heroicæ actus præcepisse omnibus, etiam his, qui ne quidem sufficientia gratiæ auxilia ad illos acceperunt ». Sed numquid hoc est Deum facere tyrannum?

Ad CAPUT XIII.

Argumenta haereticorum contra Catholican veritatem potissimum sunt.

I. — « Deus jubet se diligere ex toto corde, ex tota anima, ex omnibus viribus Matth. xxii. vers. 37. Ergo nihil superest non præceptum. » Resp.: Amesius constanter, sed fraudulenter dissimulat gradus illos charitatis, et perfectionis ex Bellarmino supra re-

citatos. Juxta quod dicendum: Omnes teneri saltem ad infimum gradum charitatis, et perfectionis Christiana, sub pena aeternæ damnationis: ita, ut sincera diligatur Deus, et proximus, et preponantur omnibus omnino rebus creatis, saltem illi dilectioni contrariai. Sed contra hoc videtur, quod SS. August., Bernard. Thom. eodem argumento utinam, et affirmant, præceptum dilectionis, et non concupiscendi in hac vita impleri non posse. S. th. 2. 2. qu. 44. num. 6. Resp.: *Verum est, quod tres illi prestantissimi Doctores ita præceptum illud exponunt, ut per ly « ex toto », significetur, imperari nobis omnes gradus charitatis, quo vel in hac, vel in altera vita habere possumus, ita, ut semper amemus Deum, nec sit in nobis ultius etiam involuntarius concupiscentia motus, cum Dei amore pugnans; ideoque præceptum hoc ita sumptum in hac vita impleri non posse. Sed haec expositio (præterquam quod non videatur valde conformis SS. Scriptura verbis) non pugnat cum communis expositione, quod vel hinc patet, quod idem SS. Doctores affirmant, licet hoc præceptum non possit perfecte impleri in hac vita, tamen non facere prævaricatores, si non impleat: quod optime declaratur ex doctrina S. Thomas, hoc simili: *Dux belli potest dupliciter præcipere milibus oppugnatione castri.* 1. cum ait: *Oppugnate hoc castrum, et tunc solum indicat, quid faciendum sit.* 2. Dum dicit: *Capite castrum. Tunc indicat, nedium quid faciendum sit, sed etiam finem ipsius actionis.* Idem enim est, ae si diceret: *Pugnate ad hunc finem, ut castrum capiatis.* Differunt autem plurimum hi duo modi jubendi: nam in priori prævaricator est, qui non facit id totum, quod præcepitur; Non ita in posteriori, sed is tantum, qui non facit id, quod indicatur per modum mediæ ad finem. Præceptum enim non obligat quatenus indicat finem, sed solum quatenus præcipit medium. Itaque etiam huic præcepto nihil addi possit, quatenus indicat finem: potest tamen eidem aliud addi (scil. consilia, sive opera supererogationis) quatenus indicat media. Denique ut alii cavilli Amesiani hic evanescent, semper pro oculis habenda est illa distinctio graduum dilectionis divine, ubi semper inferior respectu superioris involvit imperfectionem, respectu autem inferioris magnam perfectionem: ita, ut infinitus etiam gradus præcellat omnibus reliquis actibus*

virtutum simul sumptis, quos perficit in ratione status vera virtutis, ut alibi dicetur amplius. Sed instat adhuc Amesius, et urget illas particulas, « ex toto ». Item enumerationem « omnium potentiarum, in qua » ait (more suo hyperbolico) « nemo ex omnibus Scholasticis, quin singularem aliquam emphasim notarit ». Resp.: *Vel nullum est mysterium in illa variatione phrasum, ut SS. Hilar., Hier., Chrys., etc. renunt (Quod colligitur, tum ex eo quod Moses Deut. vi vers. 5. Matthæus cap. xxii. vers. 37. Marc. xii. vers. 33. Lue. x. vers. 27. referentes idem præceptum, plane discrepant in numero et ordine earum vocum: Tum quia III Reg. xiv. v. 8. de Davide dicitur, quod in toto corde; et de Josia IV Reg. xxiii. vers. 25. quod in toto corde, tota anima, et tota virtute secuti sunt Dominum. Quis vero hinc Josiam ausi præferre Davidi? Vel si admiratur: iuber nos eo præcepto omnes illas potentias exercere ex amore, et ad gloriam Dei; tunc solum præcipitur, cum id necessitas gloriae divine procurandæ requireret: præcepta enim affirmativa etiæ obligant semper, non tamen pro quovis tempore: Liceat vero haec tempora non sint nobis determinata, sed Doctores varie de iis sentent, certum tamen habetur, præceptum illud saltem tunc obligare, cum alicui primum sufficienter innotuit. Item, si quis per peccatum mortale amisit charitatem, tenetur saltem non diu differre ejus recuperationem. Denique in articulo mortis. Per que evanescunt cavilli, quibus hic illudit variis Theologorum sententias de tempore pro quo obligat charitatis præceptum.*

II. — Obj. ex Matth. vii. v. 14. *Angusta est porta, et arcta via ad vitam, et pauci sunt qui inventient eam.* Ergo non tam lata, et facilis observatio legis, ut ultra multum addatur a multis. Resp.: Neg. seq. Idem enim qui dixit: *Angusta est porta, etc.*, ait etiam Matth. xi. vers. 30. *Jugum meum suave est, et onus meum leve.* Et Psal. cxviii. v. 96. *Latum mandatum tuum nimis.* Ac I Joan. v. 3. *Mandata eis gravia non sunt.* Utrum ergo verum est diversa ratione. Difficilis enim est lex Dei ex natura sua, et sine adjutorio gratiae, quia difficile est attingere medium virtutis; et difficiliter fit per naturæ corruptionem. Facilis autem est habenti gratiam et charitatem: unde Psalm. cxviii. vers. 32, dicitur: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum.*

III. — Objic. « In operibus nostris bonis semper aliiquid deest. Ergo nihil potest redundare. Antec. probatur: Quia dum nobis aliiquid gratiae deest, aut aliiquid præve concupiscentiae adest, necesse est aliiquid deesse operibus nostris. » Resp.: Neg. antec. Qui sape gratiae virtus per aliquod tempus omnem vitioum concupiscentiam in actionibus piorum excludit. Quod vero ex Rom. vii. vers. 25. de concupiscentia obicitur, tantum de involuntariis motibus intelligendum est, qui non sunt peccatum formaliter, sed materiale, et pena peccati. Porro cum Iai. lxiv. vers. 6. dicuntur: *Panus menstruate, omnes justitia nostra.* Isaías ita loquitur in persona gravissimorum peccatorum. Denique cum David Psal. cxlii. v. 2. clamat: *Non intres in iudicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis eversus;* plus hinc non efficitur, quam justitiam hominum et angelorum, divina comparatam, videri injuritiam, sicut candela coram sole accessum umbram potius faciat, quam lucere videtur.

IV. — Objic. *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, servi iniutiles sumus.* Luc. xvii. vers. 10. *Sed quid hinc contra consilia infertur?* Manifeste de præceptis loquitur Christus. Servi replicat Amesius: « Non potest esse major utilitas in consiliis, quam in præceptis, si verum sit, quod Thomas docet 2. 2. quest. 189. num. 1. ad 5 ». Consilia parant viam ad præcepta, et præcepta sunt finis consiliorum. Resp.: Amesius puritanico more, hoc est, fraudulentem agit, verba S. Thomæ truncans et pervertens: que si integræ ponantur, nihil ad rem faciunt. Insipiantur. Recte S. Ambros. lib. de viduis: « Quæ præceptum impleverunt, possunt dicere: *Servi iniutiles sumus.* Hoc virgo non dicit: *Præcepta castitas est;* consilium virginitas. » Instat Amesius: « Deo in omnibus sumus subjecti ». Ita est. Quid hinc sequitur? « Ergo nihil possumus pro ipso facere, nisi ex voluntate ejus præeunte ». Verum etiam hoc est, sed intelligentem de voluntate bona, et beneplacente, et perfecta. Prima est præceptorum, secunda consiliorum, tertia quorumcumque perfectissimum.

V. — Objic. « *Præceptum est, ut diligamus fratres, scilicet Christus nos dilexit.* Joan. xiii. vers. 34. *qua dilectione non datur major.* » Resp.: Non requiritur æquitalis (qua utique simpliciter foret impossibilis), sed similitudo et imitatio in ipsa mutuæ di-

lectionis substantia. Sic etiam Matth. v. vers. 48. *Estate perfecti, sicut et Pater uester perfectus est.* Quia nisi insanus, hic æquitalatem exigat? sufficit imitatio.

VI. — Objic. « Tenemur facere quidquid possumus, et Deum amare quantum possumus quia lex requirit omnes nostras vires; et alias negaremus Deum esse summum bonum? abutemur Dei dono: talentum absconderemus: ingrati essemus. » Resp. 1: Neg. assumpt. Lex que juberet optimæ, esset pessima, quia præcipiter impossibile, nempe ponere actus optimos; cum tamen quovis bono posito, remaneat possibilius aliud melior in infinitum. Et quis est qui cognoscat mensuram virum cordis sui, et auxiliorum divinorum? Cittius profecta stultesce homo, quam impletat ejusmodi leges. Solum ergo requiritur, ut implacamus quod præcipitur, sive nobis superient vires, sive non. Quomodo enim alias potuisset Apostolus dicere: *Quod vult faciat: id est; vel uxorem ducat, vel continet se?* Sic enim juxta Amesium possem argutari: Aut ille potest continere, aut non: Si non; ergo tenetur nubere. Si potest; ergo tenetur confinere. Ergo numquam datur tempus, quo licet dicere: *quod vult faciat; non peccat, si nubat.* Frustra vero Amesius negat sequelam; Que enim sunt illæ circumstantiae, ex quibus, ad mentem Amesii, illa voluntas determinata secundum præceptum debet ordinari? Denique etsi Deus potuisset absolute a nobis etiam pro hac vita, stricto præcepto exigere quidquid possumus (saltem moraliter et opinione nostra), voluit tamen pro sua benignitate imponere jugum suave et omnis leve. Et licet numquam possumus reddere absolute ejus beneficii, non tamen sumus rei ingratitudinis mortiferae, saltem quamdiu præstamus, que per præcepta sua Deus exigit: unde patet, semper locum manere consilium.

Cum vero instat Amesius et sciscitur: « Annon debeamus Deum quantum possumus, diligere? » Resp.: Neg. de rigoroso præcepto; concedo de qualunque debito decentia et congruitatis. Falsum autem est « Bellaruminum id negare, sed cum pudore ». Verissime enim id docet: Eum qui diligunt Deum super omnia alia creata (saltem que contraria sunt dilectioni), verissime Deum habere pro summo bono, etsi cum tam ardenter non amet, quam forte posset, vel non faciat pro eo omnia, que possit; quia alio-